

Asia: VN/29084/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta luonnonsuojelulain muuttamiseksi - ennallistamissuunnitelma ja luonnonarvomarkkinoiden edistäminen

Lieventämishierarkiavelvoite ja luontoteko

Valitkaa alla olevista näkemyksenne mukainen vaihtoehto ja esittäkää sille perustelut lausunrossanne.

Vaihtoehto 2: Lieventämishierarkian noudattamisvelvollisuutta ei pidä kirjata luontotekojen osalta lainsäädäntöön.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Elinkeinoelämän keskusliitto EK kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta ja kunnioittavasti toteaa seuraavaa:

Yleistä

Luonnonsuojelulakiin ehdotetaan a) lisättäväksi säännökset kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimisesta, b) lain soveltamisalasta ehdotetaan poistettavaksi susi ja c) lailla mahdollistettaisiin voimassa olevien säännösten mukaisesti luonnonarvojen käyttäminen heikennyksen hyvittämisen (ekologinen kompensatio) lisäksi myös luontotekoihin, joilla yritykset voisivat jatkossa osoittaa ympäristövastuullisuuttaan. EK lausuu hallituksen esityksestä luonnonarvomarkkinoita koskevin osin.

EK kannattaa luonnonarvomarkkinoiden vauhdittamista ja tukee pääosin esityksen säännösehdotuksia. Luonnonarvomarkkinat paitsi mahdollistaisivat maanomistajille uuden ansaintamahdollisuuden, myös muodostaisivat yrityksille uudenlaisen mahdollisuuden osoittaa ympäristövastuullisuuttaan. Esitys kuitenkin jää vajaaksi sen osalta, miten yritysten motivaatiota osallistua luonnonarvomarkkinoille voisi vielä kasvattaa.

EK katsoo, että luonnonarvomarkkinoiden jatkovalmistelussa tulisikin arvioida kannustinmekanismeja yrityksille luonnonarvomarkkinoille osallistumiseksi.

Luonnonarvomarkkinoiden jatkovalmistelussa olisi tärkeää varmistaa myös vapaaehtoista ekologista kompensatiota koskevan hallinnollisen menettelyn sujuvuus. Ekologisen kompensaaation järjestelmä on yrityksiltä saadun palautteen mukaan osoittautunut käytännössä hitaaksi ja kalliiksi prosessiksi, minkä vuoksi järjestelmä ei potentiaalistaan huolimatta edistä luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen ehkäisemistä merkittävästi. Vapaaehtoisten luontotekojen säätämisen yhteydessä olisi hyvä, että ekologisen kompensaaatioprosessin toimivuutta tarkastellaan, ja järjestelmän toimivuuden kannalta tarvittavat sujuvoittamistoimenpiteet toteutetaan.

Lisäksi luonnonarvomarkkinoiden vaikutukset kotimaisten raaka-aineiden tuotantoon pitkällä aikavälillä tulisi arvioida ja varmistaa, ettei luonnonarvomarkkinoista muodostu viherpesun välinettä.

Lieventämishierarkia

EK kannattaa vaihtoehtoa nro 2. Lieventämishierarkian noudattamisvelvollisuutta ei pidä kirjata luontotekojen osalta lainsäädäntöön.

EK:n näkemyksen mukaan lieventämishierarkia on tärkeä luontovastuullisuutta ohjaava periaate erityisesti ekologisten kompensatioiden osalta. Kun toiminnasta aiheutuvia haittoja ei voida estää tai lieventää, ekologinen kompensatio on viimesijainen keino hyvittää toiminnasta aiheutuva heikennys. Luontoteot ovat kuitenkin perusluonteeltaan erilaisia kuin ekologiset kompensatiot, minkä vuoksi luontotekojen edellytykseksi ei tulisi asettaa vaatimusta lieventämishierarkian noudattamisesta.

Luontotekojen osalta suoran yhteyden osoittaminen haittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen olisi käytännössä haastavaa ja voisi muodostaa tarpeettoman hidasteen luonnonarvomarkkinoille osallistumiseksi. Lieventämishierarkian noudattamisvelvoite nostaisi kynnyistä osallistua luonnonarvomarkkinoille, joka olisi vastoin luonnonarvomarkkinoiden tavoitetta luoda kannustimia luonnonsuojelulle ja ennallistamiselle sekä hallitusohjelman tavoitteelle edistää luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämistä.

Lieventämishierarkian säätäminen luonnonsuojelulakiin lausuntopyynnössä esitetyn vaihtoehdon yksi (1) mukaisesti monimutkaistaisi kestävyysraportointivelvoitteiden soveltamisalaan kuuluvien yritysten osallistumista luonnonarvomarkkinoille, eikä esityksestä käy ilmi, miten lieventämishierarkiamalli soveltuisi nykyiseen yhtiö- ja kirjanpito-oikeudelliseen järjestelmäämme,

jonka keskiössä on tahdonvaltaisuus ja yhtiöjärjestyksen keskeinen merkitys. Lisäksi vaihtoehto yksi (1) olisi yhdenvertaisuuden näkökulmasta ongelmallinen, koska lieventämishierarkia kohdistuisi suomalaisessa yritys kentässä vain hyvin rajalliseen määrään yrityksiä.

Pykäläkohtaiset huomiot

103 §: luonnonarvojen tuottaminen

EK kiinnittää huomion luontoteon määritelmään. Luonnonarvojen tuottamista koskeissa pykäläkohtaisissa perusteluissa luontoteon on katsottu merkitsevän yrityksen ympäristövastuun osoittamista tai muuta vapaaehtoista luonnonsuojelutoimintaa. Esitys ei kuitenkaan sisällä tarkkarajaista määritelmää luontoteolle, mikä esitysluonnoksen nykyisten avoimien tulkintojen vuoksi heikentäisi luonnonarvomarkkinoilla toimivien luonnonarvotuottajien, -välittäjäorganisaatioiden ja -ostajien oikeusvarmuutta sekä vaikeuttaisi luonnonarvomarkkinoiden muodostumista.

Tulkittaessa hallituksen esitysluonnosta kokonaisuutena, epäselvyyttä luontomääritelmän osalta herättävät muun muassa hallituksen esitysluonnoksen muotoilut siitä, että:

"tuotettavien luonnonarvojen pysyvyys liittyy siten välittömästi kiinteän omaisuuden käytön rajoittamiseen tulevaisuudessa. [...] Luonnonsuojelulain 11 luvun mukaisesti tuotettavien luonnonarvojen vaihdannassa varallisuus oikeudellisen vaihdannan kohteena on kiinteistöomaisuuden sijasta oikeus tuotettavien luonnonarvojen säilymiseen."

EK:n näkemyksen mukaan hallituksen esitysluonnoksessa ei kokonaisuutena arvioiden riittävässä määrin huomioida sitä, että luonnonsuojelu ja etenkin ennallistaminen voivat olla myös aktiivista toimintaa, kuten esimerkiksi perinnebiotooppien ylläpitoa, ojituksien tai vesiesteiden poistoja. Hallituksen esitysluonnoksessa jää vähäiselle huomiolle se mahdollisuus, että luonnonarvovyksiköiden taustalla voisi olla oikeuksien rajoittamisen lisäksi myös maanomistajan sitoutuminen aktiiviseen toimintaan.

Hallituksen esitysluonnos ei sinänsä vaikuttaisi estävän aktiivisen toimenpiteen katsomista lain mukaiseksi luontoteoksi (vapaaehtoinen luonnonsuojelutoiminta). Oikeustilan selkeyden vuoksi pykäläkohtaisia perusteluja olisi paikallaan terävöittää ja lisätä esimerkkejä siitä, minkä kaltaisia suojelu- ja ennallistamistoimenpiteitä voitaisiin katsoa luontoteoksi. Perusteluissa tulisi kuitenkin säilyttää riittävä joustavuus, jotta erilaisia luontotekoja ei määriteltäisi luonnonsuojelulaissa poissulkevasti, mikä vaikeuttaisi luonnonarvomarkkinoiden kehittymistä tarpeettomasti.

Varmentaminen

Tuotettujen luonnonarvojen varmentaminen on ensiarvoisen tärkeää luonnonarvomarkkinoiden uskottavuuden ja siten myös luontotekojä ostavien yritysten kannalta. Luotettava varmennus tuotetulle luonnonarvolle tarvitaan viherpesusyytösten välttämiseksi. Varmennuksen on oltava nopeaa ja sujuvaa, jotta hyvät hankkeet eivät kariudu esimerkiksi viranomaisen ruuhkautumisen vuoksi. Varmentamista voidaan kehittää siten, että viranomaisen lisäksi varmentajana voisi toimia myös akkreditoitu yksityisen sektorin toimija. Olennaista on, että varmentaja täyttäisi raportoinnin ja rahoitusmarkkinoiden uskottavuusvaatimukset.

Käytännössä tämä voisi tarkoittaa 103 §:ään kirjausta siitä, että akkreditoituilla toimijoilla katsottaisiin olevan pätevyys arvioida tuotettavien luonnonarvojen laatu ja määrä. Arvioinnista tehtäisiin ilmoitus viranomaiselle, jonka päätöksen perusteella tuotetuista luonnonarvoista tehtäisiin merkintä luonnonarvokisteriin. Näin mahdollistettaisiin kustannustehokas tapa luonnonarvojen varmentamiseksi siten, että tuotettujen luonnonarvojen oikeudellinen suoja ei kärsisi.

EK pyytää ympäristöministeriötä tässä yhteydessä kiinnittämään huomiota luonnonarvomarkkinoista tehtyihin selvityksiin, joissa on korostettu tarvetta sille, että ei-yhteismitallisia yksiköitä käyttävien luontotekojen tulisi erottua selkeästi viestinnässä ja kaupankäynnissä luonnonsuojelulain mukaisista, viranomaisvarmennetuista luontoarvokisteristä. Selvityksissä korostuu se, että luontoteot voivat olla maanomistajalähtöisiä ja että niihin ei ole tarkoituksenmukaista laajentaa viranomaisvalvontaa tai varmentamisrakenteita. EK pyytää huomioimaan terminologioihin liittyvät ristiriidat ja katsoo luonnonarvomarkkinoiden jatkovalmistelussa tarpeelliseksi sen huomioimisen, että yrityksillä voi olla tarve tehdä luontotoimia myös muulla tavoin kuin luontoarvohehtaareihin perustuvan menettelyn kautta.

104 §: päätös hyvityksen korvattavuudesta ja tuotettavien luonnonarvojen suojelusta

Luonnonarvomarkkinoiden jatkovalmistelussa EK katsoo tärkeäksi luonnonarvokisterin yhteensopivuuden paikkatietoinfrastruktuurin ja kiinteistörekisterin kanssa, jotta toimijoille on mahdollisimman varhaisessa vaiheessa selvillä alueita koskevat ja sen käyttöä rajoittavat tekijät.

Paikkatietoinfrastruktuurin kehittäminen on EU:n pitkäaikainen tavoite, jonka taustalla on direktiivi 2007/2/EY. Koska luonnonarvomarkkinoiden edistäminen kytkeytyy EU:n tavoitteisiin yksityisten pääomien kanavoimisesta luonnonsuojelutyöhön, tulisi kansallisten luonnonarvomarkkinoiden kehittämisen yhteydessä varmistaa luonnonsuojelun tietojärjestelmään rekisteröitävien tietojen yhteensopivuus paikkatietoinfrastruktuurin kanssa. Jatkossa paikkatietoinfrastruktuuri voisi sisältää tietoja myös potentiaalisista luontotekojen kohteista, mikä tekisi kompensatio- ja luontotekojen kartoittamisen investointien suunnittelun yhteydessä mahdolliseksi. Tämä puolestaan voisi jatkossa

edistää aiempaa paremmin investointihankkeiden paikallista hyväksyttävyyttä ja vähentää oikeusriitoja.

Heinonen Ulla
Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Ojanperä Minna
Elinkeinoelämän keskusliitto EK